

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

169. An promissio adulteri ficta inducat impedimentum matrimonij? Ex quo infertur, quod fictè rebaptizans in foro conscientiae excusatur ab irregularitate; & fictè proferens hæresim non incurrit ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76405](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76405)

Sup. hoc legem tamen supra quid in hoc casu accidere potest, ex iustissima doctrina Ref. 132. in fine, vers. Vbi respondet, & non pigebit plus scire in Ref. 133;

chez tom. 2. lib. 2. disp. 46. quæst. 1. Villalobos in summ. tom. 1. tract. 1. diff. 25. num. 2. & Doctores, quos ad fatietatem citat Barbosa in collect. tom. 2. lib. 5. tit. 21. cap. 2. n. 3. & 4. vide etiam Basilium Pontium de matr. lib. 7. cap. 52. per tot. qui omnes requirunt certum nuncium, & famam de morte viri.

2. Sed his non obstantibus, vt optimè notat Layman in Theol. mor. lib. 5. tr. 10. p. 3. cap. 3. n. 2. probabilis est illa sententia, quod mulier in tali casu nihil peccaret, si cum eiusmodi valde probabili persuasione, ac præsumptione, atque iustissima credendi causa, quod prior maritus mortuus sit, adeoque bona fide si nemo se illi opponeret, ad secundas nuptias transiret. Vnde confessarius in conscientia foro id ipsi permittere, & iudex in foro externo, si post celebratas nuptias causam intelligeret, neque mulierem punire, neque à secundo viro separare deberet, donec cognitum esset priorem maritum adhuc viuere, idque apertè sumitur ex cap. cum per bellicam 33. 9. Ratio verò est, quia in moralibus, in quibus certitudo omnino haberi non potest homini, ad instituendas actiones suas, sufficere debet probabilissima, licet non omnino certa opinio, seu præsumptio. Ita Layman, qui citat D. Antoninum, Rosellam, Syluestrum, & Philarchum, & in facti contingentia, de hoc casu nouissimè interrogatus fuit, & cum doctrina Layman consului nihil in nouandum, donec veritas de morte viri magis eluceret.

RESOL. CLXVIII

Quis commisit adulterium cum promissione facta contrahendi post obitum viri, quasiui postea, an contraxerit impedimentum?

Et an dato, quod dicta promissio sit facta serio, & ex animo, tamen hoc non obstante, requiratur, vt ab altero acceptata sit, neque satis est ad contrahendum hoc impedimentum tacita acceptatio, sed requiratur promissio mutua, & reciproca? Ex part. 3. tr. 4. Ref. 197. alias 198.

§. 1. **A**ffirmatiuam sententiam docent Sanchez de matr. tom. 2. lib. 7. disp. 79. n. 10. Coninch de sacram. disp. 3. dub. 5. n. 57. Veractuz in specul. p. 1. art. 34. concl. 9. & alij.

2. Sed contrariam sententiam tuetur Henriquez lib. 12. c. 14. n. 3. in fi. Emanuel Sà de matr. imped. n. 7. & hanc opinionem ego probabilem esse puto cum Layman in Theol. mor. lib. 5. tr. 10. p. 2. cap. 10. n. 4. Igitur, vt contrahatur hoc impedimentum, opus est, vt promissio matrimonij serio, & ex animo fiat, non fictè, cum alioquin non censetur promissio. Vnde sequitur, quod talis promittens sine vlla dispensatione possit contrahere matrimonium cum adultera, si vir illius postea obierit.

3. Notant etiam probabiliter Layman, & Henriquez ubi supra, Villalobos in sum. tom. 1. tract. 14. diff. 11. num. 9. & alij contra Sotum in 4. disp. 37. ver. unica, art. 4. Lopez p. 2. cap. 54. & alios; dato, quod dicta promissio sit facta serio, & ex animo, tamen hoc non obstante requiritur, vt ab altero acceptata sit, neque satis esse ad contrahendum hoc impedimentum tacitam acceptationem, sed requiri promissionem mutuam, & reciprocam, quod est valde notandum; sicut etiam est illud, quod dictus Layman aduertit contra Sanchez lib. 7. disp. 79. num. 11. Nauarrum, & Rodriguez, nempe ad contrahendum hoc impedimentum opus esse, vt promissio sit pura, aut saltem ante mortem coniugis purificata, cum alioquin non sit simpliciter facta promissio, quippe adhuc suspensa, & pendens à futuro euentu: & ita

Sup. hoc in Ref. not. præteritæ, 5. vt.

etiam docuit ante Layman Egidius Coninch in ser. disp. 31. dub. 5. num. 59.

RESOL. CLXIX

An promissio adulteri facta inducat impedimentum matrimonij?

Ex quo inferretur, quod si rebaaptans in foro conscientia excusatur ab irregularitate, & si rebaaptans hæresim non incurrit penas, & censuras carnicis impostas.

Et queritur, an promissio de matrimonio contrahendo inducat impedimentum, debeat esse externa, & acceptata, vel an taciturnitas obligationem, & acceptationem inducat? Ex part. 9. tr. 7. & Misc. Resol. 6.

§. 1. **S**uppono adulterium coniugis contrahendum cum promissione ducendi eam cum qua adulteratur, esse crimen dirimens ex iure Ecclesiastico, matrimonium sequuntur cum ea: & id quod dicitur de adultero, dicendum est de adultera. Hoc supposito, ad questionem propositam affirmatiuè respondet Castrus Palau tom. 5. disp. 4. par. 11. n. 11. Gutierrez de matr. cap. 105. n. 28. Coninch de ser. disp. 31. dub. 5. n. 57. & Sanch. lib. 7. disp. 79. n. 10. Quia ex promissione serio facta, & cuius factio non cognoscitur anfa occidendi coniugem, aque natus ex vera promissione. Ius autem hoc impedimentum constituit ad dictam occasionem tollendam. Ergo promissioni apparenter verè hoc impedimentum censeri debet appositum. Deinde præcepta Ecclesiastica cadunt in actus externos, & eisdem puni Ecclesia: nam de interioribus nihil iudicatur, sed ille exteriori promittit: ergo contrahit penam, seu impedimentum tali crimini iniunctum.

2. Mihi verò magis placet negatiua sententia, quam tuetur Hurtado de matr. disp. 23. diff. 1. n. 49. Henriq. lib. 12. cap. 14. n. 3. in fin. & alij. Quod probatur exemplis factè rebaaptantis, & factè protestantis hæresim: nam rebaaptans ille in hoc conscientia excusatur ab irregularitate, quia actus ille veie in ratione culpæ non est peccatum consummatum rebaaptandi, sed est tantum imperfectum in eo ordine, & ideo non est sufficiens ad contrahendam irregularitatem, quæ imponitur propter delictum perfectum, & consummatum in illa (sua specie. Ille etiam alius exteriori hæresim profertens, veram fidem animo, & mente retinens, non incurrit penas & censuras hæreticis impostas, quia reuerè non est simpliciter hæreticus, sed solum cum addito, scilicet exteriori hæreticus, seu factus. Sic ergo in presentia, qui sine intentione exteriori dat fidem matrimonio, reuera non est promissor, sed fingit se promissorem: & idèdò, quamuis in hoc etiam grauiter peccet, non tamen propriè est illa culpa, propter quam impedimentum dirimens impositum est. Et licet Sanchez conetur ad hæc exempla respondere, ad eius tamen responsionem respondet Perez loc. cit.

3. Sed si hic obiter quæras, cum promissio de matrimonio contrahendo, vt inducat impedimentum debeat esse externa, & acceptata, an taciturnitas inducat acceptationem. P. Perez ubi sup. p. 5. n. 4. cum Pontio, Coninch Rebell. & Hurtado affirmatiuè respondet. Ratio est, quia cum adulteri se maritum amens, censentur expetere maritum, adeo quæritur alteri hoc promittit, tanquam fauorabile. In his verò quæ fauorabilia iudicantur ab eo cui offeruntur, & vt talia ei offeruntur, quamuis in re ipsa nõ sint fauorabilia: Qui tacet, & cõtere videtur, de ser. in. in. c. 109. 49. Verùm negatiua sententiæ adhaeret Sanch. lib. 7. disp. 79. n. 25. Gutierrez de matr. cap. 105. n. 28. & Caster Palau

ANTON
Opera
Tom. I & II
E III

Palus ubi sup. n. 10. Nam esto matrimonium, vt quid fauorabile offeratur, de facto tamen, vt offeratur, fauorabile non est: tum, quia acceptans inhabilis redditur ad illud matrimonium contrahendum, & pœnis Ecclesiasticis subiicitur: tum, quia in probabili sententia obligator ad repromittendum, quod onerosum est. At cum promissio non est gratuita, sed onerosa, onusque continet, non censetur acceptari ex sola taciturnitate, vt tradunt Doctores in regulis, *Qui tacet, de regul. iuris, in 6. & l. Qua doris, ff. solut. matrim.* Neque obstat, quod promissarius ignorauerit onus, quod ex acceptatione promissionis subiit: quia ea ignorantia, vt pote iuris, non præsumitur, & cum taciturnitas, sola iuris præsumptione consensus inferat, nullatenus in præsentem inferre potest. Vnde vtramque sententiam probabilem esse putō. Ego verò magis ad hæc primæ sententiæ: quia, cum adulteri se mutuo amant, cæco amore ducti maxime appetunt illud matrimonium, tamen non ignorant esse onus, & impedimentum illius: vnde, qui tacet, censetur acceptare id, quod sibi iudicat fauorabilius, & quod ipse maxime appetere censetur.

RESOL. CLXX.

An si quis adulterauit cum coniugata cum promissione sumendi illam in uxorem, mortuo marito, possit absque dispensatione Pontificis matrimonium illud iniire, si dum commisit adulterium, nesciebat impedimentum dirimens ex illo prouentens?

Idem est, si interfecit virum ad finem contrahendi matrimonium, si ignorabat inuincibiliter ex hoc crimine non potuisse sequi matrimonium, absque dispensatione Pontificis.

Et an, et incurrat hoc impedimentum sufficit, et vnus contrahentium sciat huiusmodi impedimentum, vel requiratur scientia ex parte vtriusque contrahentis?

Et inferatur, an affinitas ignorata ante matrimonium dirimat illud?

Ex quo cursim etiam deducitur, quod si quis haberet copulam cum matre, & haberet copulam cum filia ignorando inculpabiliter impedimentum affinitatis, nam si hoc non obstante contraheret cum ista sine pœnitentiæ dispensatione, matrimonium esset nullum, Ex part. 10. tract. 13. & Misc. 3. Res. 11.

cap. 16. sect. 5. in fine citat Paludanum, & Maiorem, quæst. 2. dist. 37. quæst. 1. art. 4. & dicit esse communio-rem opinionem, nempe requiri scientiam huius impedimenti, ad hoc vt quis incurrat. Ratio potest esse, quia huiusmodi impedimentum, vt supra dictum, est impositum ab Ecclesia in pœnam delicti: sed pœnas ait Sanchez in Summa lib. 4. cap. 22. num. 18. non incurri ab ignorantibus illas inuincibiliter, & dicit hanc esse probabilio-rem opinionem. Ergo. Hucusque Baucius.

2. Sed si hæc opinio esset admittenda, plures in contrahendis Matrimoniis non egerent dispensatione Pontificia: Vnde ego circa supradicta habeo magnam difficultatem; nam impedimenta Matrimonij dirimentia, non solum imposita sunt vt pœnæ, verum principaliter tanquam inhabilitates; vt rectè notat Lessius in 3. part. de Sacram. Matrim. c. 7. dub. 1. n. 130. Cornejo in 3. part. tom. 2. tract. 6. de Impedim. Matrim. disp. 3. dub. 3. n. 2. & alij communiter. Ergo ex hoc capite dicendum quod in ipsis non proficit ignorantia; quod non solum procedit quoad ignorantiam iuris, sed etiam quoad ignorantiam facti, vnde affinitas ignorata ante Matrimonium dirimit illud, vt docet Io. de la Cruz, in Direct. de Matrim. art. 5. dub. 9. conel. 2. & alij communiter. Dicendum itaque, quod matrimonium non tantum sit Sacramentum, sed etiam civilis contractus, immò ratio civilis contractus in Matrimonio est antiquior ratione Sacramenti, eiusque fundamentum; contractus autem, vt sit & censetur legitimus, subest dispensationi reipublicæ, vt patet in omnibus aliis contractibus, potestque reipublica varias condiciones exigere, sine quibus contractus non censetur, vel sit legitimus: potest, inquam, exigere vel ex parte materiae, vel ex parte consensus, vel ex parte vtriusque: ergo Ecclesia potest certas condiciones exigere, sine quibus matrimonialis contractus non sit validus, & proinde potest instituire impedimenta matrimonij dirimentia. Vnde ex his patet, ignorantiam nihil prodelle, quoad impedimenta Matrimonij.

3. Confirmantur supradicta alijs exemplis, ex lege Civilis, & Canonica, in quibus prohibetur ne Testamenta condantur, nisi sub certo numero Testium, nec Professio emitatur, nisi completo integro anno nouitiatus, & post annum decimum sextum: Et tamen si aliquis cum ignorantia inuincibili conderet Testamentum, aut emitteret Professionem sine dictis conditionibus cum ignorantia inuincibili, hoc non obstante Testamentum, & Professio essent irrita. Sic & in casu nostro, licet aliquis committeret adulterium & homicidium cum ignorantia inculpabili impedimenti criminis, hoc non obstante, Matrimonium esset nullum absque præuia dispensatione, sicut etiam foret si aliquis postquam rem habuit cum matre, haberet copulam cum filia ignorando inculpabiliter impedimentum affinitatis; nam si hoc non obstante contraheret cum ista sine præuia dispensatione, matrimonium esset nullum. Et ratio horum omnium est; quia vt diximus impedimenta Matrimonij non imponuntur ab Ecclesia tanquam pœnæ, sed tanquam inhabilitates, & condiciones annullantes actum subsequendum. Vnde patet responso ad argumentum Baucij; videlicet quod suspensio, interdictum, & irregularitas non incurritur cum ignorantia inculpabili: Nam responso deo, istas esse puras pœnas, impedimenta autem matrimonij esse inhabilitates, & condiciones annullantes actum faciendum. Ergo est dispar ratio inter vtrumque casum. Ideo supradictæ opinionis amicissimi Baucij tam præiudiciali Sacris Tribunalibus Pœnitentiæ, & Datarie Romanæ, nolo calculum

Sup. hoc in tom. 6. tr. 1. ex lata doctrina Res. 38. Itaque, post mediū, a vers. neque sub nomine, & quamuis non plene super hoc tamen pro inhabilitate hic infra explicanda, lege infra doctrinam Res. sol. 241. & si vides omnes alias Res. cius notationum, doctrinam, doctrinam replentis, & facillus hanc quæst. dist. soluc.

§. 1. Affirmatiuam sententiam docet Baucius in *Miscellaneis Casuum Conscientiæ, tom. 2. Opusc. 1. qu. 176.* ubi sic ait: Quis commisit adulterium cum promissione contrahendi matrimonium secuta morte alterius Coniugis, vel interfecit virum ad finem contrahendi matrimonium, sed ignorauit inuincibiliter ex hoc crimine non potuisse sequi Matrimonium absque dispensatione Summi Pontificis, an incidit in hoc impedimentum dirimens? Respondetur, hunc casum non inueni apud Sanchez, qui diffusè agit de Matrimonio, nec apud amicissimum Dianam, qui profertur peregrinas opiniones Doctorum edere in lucem ad vtilitatem Fidelium, & ad tollenda peccata munditiæ proinde operæ precium existimaui typis mandare doctrinam Paludani à mentibus Fidelium abolitam, cum hic Auctor sit antiquus, & apud Bibliopolas non reperitur. Ait hic Auctor in sent. dist. 34. q. 2. n. 17. & citat Canones, quod requiritur scientia huius impedimenti, ad hoc vt incurrat tale impedimentum: quam scientiam huius impedimenti Paludanus requirit ex parte vtriusque contrahentis ad hoc vt incurrat supradictum impedimentum, nec sufficit vt vnus contrahentium sciat huiusmodi impedimentum. Fernandez in *Marcella Casuum Conscientiæ part. 3. Tom. 11.*